

2019-Ը ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ԿՈՄԻՏԱՍՅԱՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԲԱՆԱՍԵՂԾԻ ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՆՐԱՅՈՒՄԱԿ ԴԵՏՐՈՍ ԱՂԱՄՅԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

(Սկիզբը՝ 4-րդ էջում)

Փոխանակ քիչ առաջ գնալու, ես դեռ մի քանի ժամ առաջ գնացի, մինչև իրիկնապահ սպասեցի: Իրար ետեւից եկան, հարցուփորձ արին, վերջապես ինձ ընտրեցին հայոց զինվոր...:

Կերպարանափոխված ու զինավառ, որ հայելու մեջ ինքս էլ ինձ տեսա՝ լցվեցի գործի լրջության գիտակցությամբ: Ռուս զինվորներ էին բերել, նրանց հետ տարան մի երկու անգամ բեմի վրա պատեցինք, փորձ արինք, թե որ կողմից պետք է մտնեինք, ինչ անեինք, ինչ ասեինք եւ ընդամենը ասելիքներս մի քանի բացականչություններ էին՝ «Կեցցե՛ք Վարդան», «Կեցցե՛ք զորավար», եւ սրա նման բաներ, նրանից հետո մեռել պիտի խաղալինք, իբրեւ պատերազմի դաշտում՝ Ավարայրում, սպանված հայ զինվորներ: Ահա հենց էս սպանված զինվորների դերն էր, որ ես չկարողացա կատարել ու դուրս եկավ սկանդալ: Վերջին գործողությանը, վարագույրը բանալուց առաջ, մեզ տարան պառկեցրին զանազան տեղեր՝ թե՛ դաշտում, թե՛ լեռնալանջերին, իբրեւ սպանված ու թափված զինվորներ: Ես ընկա մի լեռնալանջ...:

Ես էլ, ինչքան կարող էի, պատմական մեծ ողբերգությանը վայել մի դիրք ընդունեցի, սաղավարտս ու նիզակս էլ կողքիս ընկած, լեռնալանջ տախտակի լեռքով մին պառկեցի: Բայց էնպես պառկեցի, որ կարողանամ ներքեւ՝ դաշտին նայել, ուր մի սեւացրած արկղի վրա, իբրեւ ժայռի վրա գալարվելով ու «Ա՛խ, Յայաստան», Յայաստան» մրմնջալով, մեռնում էր Վարդան Մամիկոնյանը՝ Կյուրեղյանը: Նրա մոտ պիտի գային Վասակի կինը՝ տիկին Յոհաննան, եւ վերջապես Եղիշեն՝ Աղամյանը ծեր Ծառուկի հետ:

Վարագույրը բացվեց: Առաջին անգամ էի բեմից հասարակություն տեսնում. անհամար գլուխներ ու աչքեր, բոլորը հառած դեպի մեզ: Բեմի վրա կես մութ է, լուսնյակ գիշեր եւ խորհրդավոր լռություն, միայն Վարդանն է, որ ոլոր-մոլոր է գալիս ու ցավալի մրմնջում. «Ա՛խ, Յայաստան, Յայաստան»...:

Ահա եկավ Սաթեմկը, մի բաժակ գինի ձեռքին, որ Վարդանի համար է բերում Յայաստանից: Ոտներս ինձ քաշեցի, սրան ճանապարհ տվի: Գնաց, ներքեւում սկսվեցին նրանց փոխադարձ ողջագուրանքները, զուրգուրանքներն ու սրբազան ուխտերը...:

...Մին էլ հանկարծ թատրոնը թնդաց ծափերից, գլխիս վերեւ հայտնվեցին Եղիշեն՝ Աղամյանը՝ ծեր Ծառուկին հենված:

- Ծո՛, ճանապարհ տուր...
Ոտներս դարձյալ ինձ քաշեցի, սա էլ անցավ:
- Վարդան, ի՞նչ վարդան,- մրմնջալով Ավարայրի դաշտն իջավ: Հենց դաշտն իջավ թե չէ, որ պիտի խաղա՞ սը՛սս... հասարակությունը ամեն կողմից սը՛սս արավ ու լռեց,

պատրաստվեց: Էդ ժամանակ ես էլ ուզեցի պատրաստվեմ, որ լավ լսեմ ու տեսնեմ. վիզս, որ ծնեցի, թեթեցի դեպի ներքեւ, անկանոն դիրքի պատճառով՝ թուքս կատիկս թռավ թե ինչ, հանկարծ մի հազ բռնեց ինձ: Ես ցնցվում եմ ամբողջ մարմնով, ինձ հետ շարժվում ու ճռճռում է ամբողջ դեկորացիան, բոլոր տախտակներն ու կտավները, այսինքն՝ բոլոր սարերն ու ժայռերը, եւ հակառակի մեծ էն ամենահանդիսավոր ռոպեին, թատրոնի խորին լռության մեջ: Թատրոնում ընդհանուր ծիծաղ բարձրացավ, գալերեան սկսեց աղմկել ու աղաղակել բրավո... բիզ, կեցցեն հայոց քաջերը... եւ այլն, եւ այլն:

Խեղճ Աղամյանը մնացել է քարացած, մեջտեղը կանգնած: Վերջապես հագս դադարեց, ժողովուրդը հանգստացավ, նորից սը՛սս, նորից լռություն... Աղամյանը մի փոքր էլ սպասեց ու խաղաց: Գործողությունը վերջացավ: Վարագույրն իջավ, թե չէ՝ ժողովուրդն սկսեց դողդալի ծափահարություններով Աղամյանին կանչել, իսկ Աղամյանը տեղից թռավ դեպի մեռելները՝ կատաղած գոռալով:

- Ան ո՞վ էր, ծո... բայց ժամանակ չկար, էնտեղ կանչում էին, վարագույրը բարձրացնում եմ: Գնաց...

Օգտվելով խառնակ դրությունից՝ ես հանեցի զինվորական համազգեստս ու փախա դեպի պարտերը: Գնապարհին հարցնում էին, թե ո՞վ էր հագում եւ աչքերը բաց ներքեւ նայում: Ես մտածեցի, որ ավելի լավ է գնամ տուն...

...Մյուս օրն էր, թե մի երկու օրից հետո, պատմեցին, որ Աղամյանն այլևս բարկացած չի, ծիծաղելով է պատմում էդ դեպքը եւ ուզում է ինձ տեսնի: Ես գնացի, զարմանալի սիրով ու քաղաքավարությամբ ընդունեց, մանավանդ, երբ իմացավ՝ Ներսիսյան դպրոցի աշակերտ եմ, եւ ինչ պատճառով էի գնացել, իրեն գրքերից մինն էլ նվիրեց՝ ի հիշատակ Վարդանանց պատերազմի ներկայացմանը եւ իմ կարճատև, բայց աղմկալի բեմական գործունեության: Նրանից հետո մի քանի անգամ եղա մոտը:

Ինձ թվաց մի շատ քաղաքավարի ու քնքույշ, բայց հիվանդ մարդ, եւ չգիտեմ ինչու, մենակ մարդ: Գուցե էն էր պատճառը, որ հյուրանոցում էր ապրում, չգիտեմ, բայց մենակ մարդ...

Այնուհետեւ, երբ ավելի ու ավելի ծանոթացա նրա կյանքի, նրա տառապանքների հետ, տեսա, թե մեր կյանքում ինչքան է հավածվել նաեւ մամուլից, հատկապես՝ «Մշակ»-ից, որ նրան ոչ թե տանելի, այլ անտանելի տաղանդ էլ չէր ընդունում...

...90-ական թվականների սկզբներին էր: Աշխարհահռչակ իտալացի դերասան Ռոսսին եկավ թիֆլիս: Էն ժամանակ, ինչքան հիշում եմ, թիֆլիսում, բացի հայոց դերասանական խումբը, ուրիշ խումբ չկար: Հայոց խումբն էլ մեծ մասամբ կազմված էր սիրողներից՝ հանգուցյալ

Գետրոզ Չմշկյանի գլխավորությամբ: Ես էլ էի սիրողների մեջ: Մեզ հրավիրեցին Ռոսսուն դիմավորելու: Եվ ահա մենք, իբրեւ դերասանական խումբ, գնացինք կայարան, Ռոսսուն ընդունեցինք ծաղկեփնջերով ու երաժշտությունով: Ռոսսին մեզ հրավիրեց իր բոլոր ներկայացումներին: «Համլետ»-ի ներկայացման գիշերն էր: Ամբողջ հասարակությունը անհամբեր սպասում էր վարագույրի բացվելուն, որ Ռոսսու Համլետը համեմատի Աղամյանի Համլետի հետ: Դուրս եկավ Ռոսսին, հսկա դերասանը՝ Դանիայի դժբախտ ու փիլիսոփա արքայազունը: Հասարակությունը հափշտակված, շունչն իրեն պահած, հետևում էր մեծ ողբերգուհին: Գործողությունը վերջացավ: Վարագույրն իջավ: Թատրոնը դողդաց միահանուռ ու անընդհատ ծափահարությունից: Ռոսսին մի քանի անգամ բեմ դուրս եկավ, մինչև որ հասարակությունը հանգստացավ: Ռոսսու թարմ խաղի ահագին տպավորության տակ, հասարակությունը գրեթե միաձայն արձակեց իր վճիռը:

- Սքանչելի է, բայց Աղամյանին չի հասնիլ...
Ես իմ կյանքում, թրեւս երբեք ինձ էնքան հպարտ չեմ զգացել իբրեւ հայ, որքան էն գիշեր: Բայց, այնուամենայնիվ, չեմ կարող ասել՝ հպարտությունս ավելի մեծ եղավ, թե՞ վիշտս...

Նա մեզանում չգնահատվեց եւ անպաշտպան, անժամանակ գերեզման իջավ...»:

Այստեղ ուզում ենք ավելացնել, որ Հովհաննես Թումանյանը իր ժամանակին ողջունել է թիֆլիսի հայոց թատրոնի բացումը, բայց գտնում է, որ «հայ հասարակությունը պետք է գնահատի ու պաշտպանի իր մայրենի բեմը, իր դրամատուրգներին ու դերասաններին՝ նրանց հնարավորություն տալով ավելի ուժեղանալ եւ իր համար էլ իրավունք ձեռք բերի՝ լինելու ավելի խստապահանջ»:

Պատրաստեց ԱՆՆԱ ՍԱՐԻԲԵԿՅԱՆԸ

ԹԲԻԼԻՍԻ. ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ՝ ՆՎԻՐՎԱԾ ՄԵԾՆ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻՆ

Մայր հայրենիքի եւ սփյուռքի մշակութային օրակարգը լի է Հովհաննես Թումանյանի ծննդյան 150-ամյակին նվիրված միջոցառումներով, որոնք նշանավորվում են բանաստեղծի գործունեության գիտական եւ փիլիսոփայական ճանաչմամբ:

Երեւանի խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի ու Երեւանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի համատեղ կազմակերպած «Թումանյան. անհունի ճանփով» խորագրով եռօրյա գիտաժողովը մեկնարկեց մայիսի 3-ին Երեւանից: Այն շարունակվեց գրողի ծննդավայր Դսեղի տուն-թանգարանում եւ եզրափակվեց Թբիլիսիի «Հովհաննես Թումանյանի տուն» գիտամշակութային կենտրոնում:

Գիտաժողովը բացեց համալսարանի Հայ նոր ու նորագույն գրականության եւ դրա դասավանդման մեթոդիկայի ամբիոնի վարիչ, բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Սուրեն Դանիելյանը: Ձեռնարկներով հանդես եկան Վրաստանի հայ գրողների «Վերնատուն» միության նախագահ, բանաստեղծ Գ.Սնիսյանը, երեւանյան պատվի-

ԿԱՐԻՆԵ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

ՊԱՐԳԵՎԱՏՐՎԵՅԻՆ ՍՓՅՈՒՌՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵՂԱՆԵՐՈՎ

Վրաստանում ապրող եւ գործող մի շարք մտավորականներ պարգևատրվել են Յայաստանի Սփյուռքի նախարարության մեդալներով եւ պատվոգրերով: Արարողությունը կայացել է Թբիլիսիի «Հովհաննես Թումանյանի տուն» գիտամշակութային կենտրոնում:

«Մայրենիի դեսպան» մեդալներով պարգևատրվել են Վիրահայոց թեմի «Հայարտուն» կենտրոնի ղեկավար Եվգենյա Մարկոսյանը եւ թեմի մամուլ խոսնակ Սուսաննա Խաչատրյանը:

Նույն գերատեսչության «Վիլյամ Սարոյան» մեդալը ստացել է «Armenian Art Hall - Հայ մնալու արվեստը» Էլեկտրոնային ամսագրի խմբագիր Վալերի Հունանյանը:

«Կոմիտաս» մեդալի է արժանացել Բաթումիի «Ալեքսանդր Մանթաշյանց» կենտրոնի «Հեղճար» երգչախմբի խմբավար Ռուզաննա Հովհաննիսյանը, իսկ պատվոգրի՝ «Անի» պարային համույթի պարուսույց Անգելինա Նազարյան-Քոչյանը:

«Հովհաննես Թումանյան-150» հուշամեդալներով պարգևատրվել են Վրաստանի հայ գրողների «Վերնատուն» միության նախագահ Ժորա Սնիսյանը եւ Վիրահայոց թեմի «Հովհաննես Թումանյանի տուն» գիտամշակութային կենտրոնի ղեկավար Գիսանե Հովսեփյանը, ինչպես նաեւ Երեւանի խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի հայ նոր ու նորագույն գրականության ամբիոնի վարիչ Սուրեն Դանիելյանը:

Պարգևատրումները հանձնել է Վիրահայոց թեմի առաջնորդ Վազգեն Եպիսկոպոս Սիրախանյանը:

ՎՐԱՍԱՆԸ ԵՎ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԸ

2019 թվականի մայիսի 3-ին, Վիրահայոց թեմի «Հովհաննես Թումանյանի տուն» գիտամշակութային կենտրոնում, կայացավ «Վրաստանը եւ Հովհ.Թումանյանը» խորագրով միջոցառում: Այն կազմակերպել էին այսօր «Հովհաննես Թումանյանի տուն» կենտրոնի աշխատակից, ճանաչված լրագրող Գոհար Մազմանյանը եւ վրաց երիտասարդ բանաստեղծ Լեւան Ծալուղելաշվիլին:

Վրացի բանաստեղծը հանգամանակից ներկայացրեց Հովհ.Թումանյանի կյանքն ու գրական գործունեությունը, նրա կյանքի թբիլիսյան տարիները, բարեկամությունը վրացի եւ այլազգի ստեղծագործողների հետ, ընթերցեց վրացի մեծերի գնահատականները հայ ժողովրդական մեծ բանաստեղծին եւ նրա անմահ ստեղծագործություններին: Հետաքրքիր եւ բովանդակալից բանախոսությունը ուղեկցվում էր համապատասխան տեսանյութով, որն ասելիքը դարձնում էր դիմամիկ եւ հագեցած:

ԵՎՐԱԻՆՏԵՐՈՒՄ

ՄԱՍՈՒԿԱ ԲԱՍՏԱԶԵ. «ՎԱՏԱՐ ԵՄ, ՈՐ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԿԳԱ ԱՅՆ ՕՐԸ, ԵՐԲ ՎՐԱՍԱՆԸ ԿԴԱՌՆԱ ԵՎՐԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ԼԻԱՐԺԵՔ ԱՆԴԱՄ»

(Սկիզբը՝ 1-ին էջում)

Մայիսի 6-ին, հանդիսավոր պայմաններում, «Շերաթոն Գրանդ Թեյլիսի Մետեխի պալատում» «Մշակույթների կապը՝ Վրաստանի և Եվրոպայի ստեղծագործական ապագային զարգացումը» միջազգային համաժողովով կայացավ Վրաստանի կառավարության աջակցությամբ, կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության նախաձեռնությամբ «Վրաստան, Եվրոպա» մասշտաբային նոր նախագծի մեկնարկը:

Համաժողովի բացմանը ներկա էին Վրաստանի վարչապետ Մամուկա Բախտաձեն, Վրաստանի նախագահ Սալոմե Ջուրաբիշվիլին, կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարար Միխեիլ Բատիաշվիլին, Վրաստանում Եվրամիության պատվիրակության ղեկավար Կառլ Զարգեյը, ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի խաղաղության արտիստ Էլիսա Բոլբաձեն:

Երկօրյա համաժողովին մասնակցեցին տարբեր երկրների մշակույթի նախարարներ և նախարարությունների ներկայացուցիչներ, Եվրոպայի առաջատար փորձագետներ, արվեստագետներ, տեղի ու միջազգային մշակութային կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ և իրավիճակն այլ հյուրեր:

Համաժողովի աշխատանքին մասնակցեց և ելույթ ունեցավ Հայաստանի մշակույթի նախարարի պաշտոնակատար Նազենի Ղարիբյանը: Համաժողովի մասնակիցների թվում էին Եվրամիության թբիլիսյան գրասենյակի ղեկավարի տեղակալ Վահագն Մուրադյանը, «Վրաստան» թերթի խմբագիր Վան Բայբուրդյանը, Թբիլիսիի Պետրոս Աղայանի անվան պետհայրամայի թատրոնի գե-

ղարվեստական ղեկավար Արմեն Բայանդուրյանը: Համաժողովին ներկա էին Վրաստանում հավատարմագրված դիվանագիտական կորպուսի ներկայացուցիչներ, այդ թվում՝ Վրաստանում Հայաստանի արտակարգ և լիազոր դեսպան Ռուբեն Սարոյանը:

Հանդես գալով համաժողովի բացմանը՝ Վրաստանի վարչապետ Մամուկա Բախտաձեն վստահություն հայտնեց, որ միասնությանը և միահամուռ ջանքերով, ամկոտրում վրացական ոգով և մեր Եվրոպացի բարեկամների աջակցությամբ, անպայման կգա այն օրը, երբ միասնական, հզոր և խաղաղ Վրաստանը անպայման կդառնա Եվրամիության լիարժեք անդամը: Կառավարության ղեկավարը նշեց, որ Եվրոպան վրաց ազգի քաղաքակրթական ընտրությունն է, և Վրաստանը պետք է դառնա Եվրոպական ընտանիքի լիարժեք անդամ:

- Մենք անցել ենք շատ բարդ ճանապարհ, սակայն այսօր կարող ենք համարձակ հայտարարել, որ Վրաստանը Եվրոպային երբեք այսքան մոտ չի եղել: Սա շատ մեծ հաղթանակ է, որը պատկանում է բոլորին: Սա մեր հասարակության վատակն է, և մեր արեւմտյան բարեկամների օգնության արդյունքը, որի համար ցանկանում են նրանց շնորհակալություն հայտնել,- հայտարարեց վարչապետը:

Անդրադառնալով մշակութային կապերի թեմային՝ Մամուկա Բախտաձեն նշեց.

- Վրաստանը հպարտ է իր մշակույթով, ինչն ավանդույթներով: Վրաստանը հենց այն երկիրն է, որտեղ ցանկացած մարդ կարող է ամբողջությամբ զգալ նրա պատմության ըն-

թացքը, նշանակությունը և բացառիկ մշակույթը: Մեր երկիրը գալիս է հազարամյակների խորքից, և հենց դրանով է պայմանավորված նրա առանձնահատուկ լինելը: Բազմերանգ պատմությունը դարեր շարունակ ձեռավորում էր վրացական մշակույթը, որը ապահովեց հզոր ազգային ինքնություն և նպաստեց Վրաստանում մշակույթի յուրովի ընկալմանը: Յուրահատուկ է նաև մեր աշխարհագրությունը, քանի որ Եվրոպայի և Ասիայի միախառնման վայրում Վրաստանը դարձրեց շարունակ խաղաղելի և «կամրջի» դեր: Ցանկացած մեր հյուրի համար առաջին հայացքից ակնհայտ է վրացական մշակույթի նույնականությունը Եվրոպական մշակույթի հետ, քանի որ մեզ միավորում է ընդհանուր հենարանը՝ ընդհանուր մշակութային արժեքները և արժեհամակարգը:

- Մշտապես նշում են, որ վրաց ազգի ընտրությունը դառնա Եվրոպական ընտանիքի լիարժեք անդամ, դա ոչ միայն քաղաքական, այլ քաղաքակրթական ընտրություն է,- հայտարարեց Մամուկա Բախտաձեն:

Իր խոսքում, Վրաստանի նախագահ Սալոմե Ջուրաբիշվիլին խոսեց Վրաստանի համար մշակույթի նշանակության մասին ընդգծելով նաև, որ Վրաստանը Եվրոպայի մի մասն է, իսկ մշակույթի զարգացման հարցում Վրաստանի զլխավոր աջակիցը հենց Եվրոպան է:

- Երկրի սեփական ռեսուրսների մասին

կարող ենք ասել, որ մենք չունենք ոչ գազ, ոչ նավթ, բայց ունենք մշակույթ,- ասաց Սալոմե Ջուրաբիշվիլին և հավելեց.

- Մշակույթը Վրաստանի համար ընդամենը բառ չէ: Մշակույթը Վրաստանի էությունն է, պատմությունը, անցյալն ու ապագան: Առանց մշակույթի, իրականում Վրաստանը մինչև այս օրը չէր հասնի: Այն, որ Վրաստանը փրկվել է դարերի ընթացքում տեղի ունեցած բազմաթիվ հարձակումներից, կապված է հենց մշակույթի հետ՝ իր Եվրոպական ու քրիստոնեական մշակույթի հետ:

ՄիՄՈՆ ԿԻԼԱՉԵ
Սկարում.- (ծախից) Հայաստանի մշակույթի նախարարի պաշտոնակատար Նազենի Ղարիբյանը, Ազարիայի ինքնավար հանրապետության կրթության, մշակույթի և սպորտի նախարար Ինգա Շամիլիշվիլին և Վրաստանի խորհրդարանի կրթության, գիտության և մշակույթի կոմիտեի նախագահ Մարիամ Ջաշին:

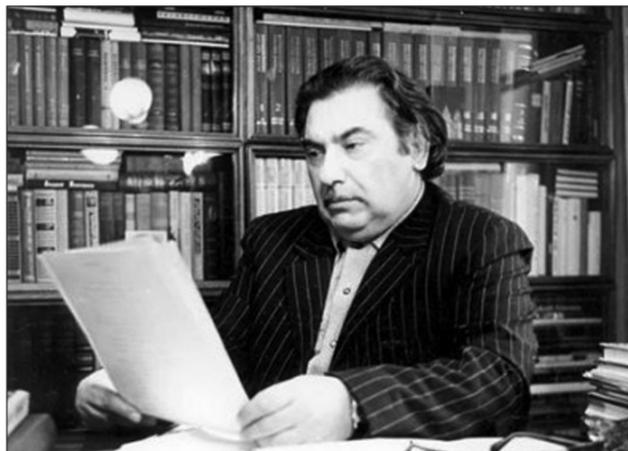
ՄԿՐՏԻՉ ՍԱՐԳՍՅԱՆ - 95

Նա գրում-կերտում էր իր Հայոսն ու Քարթլուը՝ ոչ թե այն դիտելով որպես լեզբ, այլ իրականություն. մասնավորապես «Գրական թերթի» գլխավոր խմբագիր և Հայաստանի գրողների միության քարտուղար եղած ժամանակներում առիթը բաց չէր թողնում Վրաստան գնալու՝ համատեղ միջոցառումների: Մայրենույթի վարչապետ Մուրադ Մուրադյանի կանցնողը ոչ միայն Մայրենույթի եռամսյակը երգիչն էր, այլև վրացի գրչեղբայրները՝ Իոսեբ Նոնեշվիլին, Գրիգոր Աբաշիձեն, Նոդար Դումբաձեն, Իրակլի Աբաշիձեն, Գիորգի Ցիցիշվիլին, Ջանսուղ Չարկվիանին, Մորիս Փոցիշվիլին... Ամեն հանդիպում տոնախմբություն էր: Ես էլ, երբ հանդիպում էի իրեն՝ Մկրտիչ Սարգսյան մարդուն, մեր միջև կայացող գրույցի կենսական նյութն էր Հայաստան-Վրաստան հարաբերությունները: Հայաստան-Վրաստան են ասում, որովհետև Մկրտիչ Սարգսյանը գրողին, ճշմարիտ գրողին, դիտում էր՝ որպես երկիր, որպես աշխարհ, որպես հոգեւոր պետություն: Կոնստանտինե Գամախուրդիան, լինելով նաև Մկրտիչ Սարգսյանի լավագույն բարեկամը, Ավետիք Իսահակյանի մահից հետո, այն հարցին, թե ինչն է սկսել է ուշ-ուշ գալ Հայաստան, պատասխանել է. «Իմ Հայաստանը Իսահակյանն էր...»: Մեծ գրողն ուզեցել է հաստատել այն հավիտենական ճշմարտությունը, ըստ որի, երկիրը մարդկանցով, մարդ-անհատով, անհատականություններով է երկիր:

Մկրտիչ Սարգսյանը, հայերի և վրացիների միջև տեսնելով ընդհանրություններ, երբեմն ընդգծում էր նաև նրանց տարբերությունները: Կան բաներ, ասում էր նա, որ մենք՝ հայերս, օրինակ պիտի վերցնենք վրացիներից: Շեշտը դնում էր վրացու ազնվականության և, մասնավորապես, պետական մտածողության վրա: Կոնկրետ օրինակ էլ էր հիշում. երբ աշխատանքից ազատել էին Վրաստանի կոմկուսի Կենտկոմի առաջին քարտուղար Մժավանաձենին, վրաց գրողը, չեն հիշում կոնկրետ անունը, պետական գործչի հանդեպ բացասաբար էր արտահայտվել: Մկրտիչ Սարգսյան գրողը պարզապես հարցրել էր՝ իսկ ինչն է առաջ այդ մասին չէր խոսում, երբ նա ղեկավարն էր երկրի: Վրացին պատասխանել էր, որ պետության զլխին կանգնած անձի մասին կամ պիտի լռել, կամ էլ միայն լավը խոսել ժողովրդի մեջ և առհասարակ: Վրացիներից, ասում էր Մկրտիչ Սարգսյանը, պիտի օրինակ վերցնենք՝ լեզվի նկատմամբ ունեցած նրանց հարգանքը: Վրացիները միմյանց նկատմամբ էլ շատ ավելի հարգանքով են: Նույնիսկ տոտալիտար հասարակարգի ժամը տարիներին վրացիները չկորցրին իրենց ազգային «բատոն» դիմելաձեւը, որ նշանակում է պարոն: Նկատելի է նրանց մարդկային և ազգային արժանապատվությունը: Իսկ ահա թե մի օր ինչ է ասել Կոնստանտինե Գամախուրդիան (հիշում էր Մկրտիչ Սարգսյանը). «Ես հայերից նախանձում եմ. դուք ազգ եք անհատներով, մենք՝ ազգ ենք ազգո-

ՆԱ ՏՎԵԼ Ե ՄԻՐԵԼՈՒ ՕՐԻՆԱԿԸ

Նա այն մարդն էր, այն գրող-մտավորականը, որ ոչ թե բարեկամության մասին միայն գրում-խոսում էր, այլև իրականում բարեկամություն էր անում, ասում էլ էր. «Բարեկամությունը թե՛ փոխհարաբերություն ու վերաբերմունք է, թե՛ փոխադարձ այցելություն ու հյուրասիրություն և թե՛ հոգեւոր ու ֆիզիկական ջանքերի գործադրում: Բարեկամությունը աշխատանք է»: Ավելին ասե՛մ՝ Մկրտիչ Սարգսյան (1924-2002) անհատականության համար Վրաստանն ու վրացուն հարգել-սիրելը, Վրաստան գնալն ու վրացի ընկերներին հանդիպելը կենսակերպ էր՝ իր կյանքն ամբողջացնող երեւույթ:

վի»: Ուզում էր ասել, որ իրենք ազգովի են անհատականություն: Մկրտիչ Սարգսյանը մեկ այլ առիթով ասել էր. «Միրելու համար նախ պետք է ճանաչել, իսկ ճանաչելու համար պետք է գործի դնել բոլոր լծակները: Միմյանց թարգմանելն ինքնին, կարելու են նաև փոխադարձ այցելությունները: Ըստ ժողովրդական խոսքի, տասն անգամ լսելուց լավ է մեկ անգամ տեսնելը: Բացի այս, մարդու մեջ լավ փնտրիր, որ չկորցնես նրան: Ահավասիկ, մենք միմյանց մեջ լավ ենք փնտրել ու տեսել և չենք կորցրել միմյանց, ավելին՝ առավել հարազատ ենք դարձել»:

Իմ մեծ հայրենակիցը, որ մեծ գրող է ու իր «Քաջ Նազար», «Սերժանտ Կարոն», «Ճակատագրով դատապարտվածները», «Հայերենի հերթական դասը», «Գրիգոր Նարեկացի» և այլ արձակ ու չափածո ստեղծագործություններով շարունակում է հավիտենական իր ընթացքն ընթերցողների սրտերում (նրա գործերից շատերը թարգմանաբար լույս են տեսել վրացերեն), վրացի եղբայրների մեջ, վրաց ժողովրդի մեջ իր հերթին միայն լավն ու բարին էր սերմանում: Նա այդպես էր վարվում, որովհետև ինքն էլ իր էությանը էր բարի ու մարդասեր: Հիրավի, բարի աչքով նայողը դիմացինի մեջ բարին է տեսնելու: Հիմա, ժամանակի հեռվից նայելով, մտածում եմ, որ նա՝

Մկրտիչ Սարգսյան մտավորականը, տալիս էր մարդուն ու ազգին բարեկամանալու, անձի և ազգի հետ բարեկամություն հաստատելու լավագույն օրինակը: Ասացի՝ օրինակը, բայց իրականության մեջ, մեր ժողովուրդների հավիտենական երթի ճանապահին, Մկրտիչ Սարգսյանի հոգին ուղեցույց լույս է, փարոս: Նրա բարեկամությունն իր բնույթով միայն երեկվա համար չէր, միայն տվյալ պահի ու ժամանակի համար չէր, ավարտվող չէ, այլ շարունակվող, ասել է թե՛ հավիտենության համար է: Բախտ եմ ունեցել Մկրտիչ Սարգսյան անհատականության հետ Հայաստան-Վրաստան ճամփորդել, եղբայրական հանդիպումներ ընդհանրելով, վայելել հոգեւոր մերձեցումները, հոգեւոր վայելքները: Հիրավի, դրանք ուրախության ժամեր են եղել, սրտի կարոտ-թրթիռից ծնվող պահեր, որ հավերժացել են սերունդների համար դառնալով մնայուն ժառանգություն:

Խոստովանեմ, ինձ՝ հոգեւոր մշակ-մարդկիս և ճանապարհորդիս, Մկրտիչ Սարգսյան գրողի ու մարդու հետ կապողը ոչ միայն գործընկերությունն էր, ոչ միայն հայրենակից լինելը, այլև այն սերն ու հարգանքը, այն կարոտ-ճարավը, որ մենք ունեինք մեր ծննդավայր Սամցխե-Ջավախեթի ու ողջ Վրաստանի և վրաց ժողովրդի հանդեպ: Երկուսով էլ քաջ գիտակցում էինք, որ բարին գործելով վրաց աշխարհում, բարության մեջ ենք տեսնելու հայոց աշխարհը: Մենք ուղղակի կատարում էինք Աստծո առանձնաբային պատվիրանը՝ «Սիրեցեք միմյանց», այլ կերպ ասած՝ «Սիրիր մերձավորիդ քո անձի պես»: Իսկ քո մերձավորն ո՞վ է, ո՞վ է իմ մերձավորը: Իհարկե նա, ով ցավի և ուրախության պահերին քո կողքին է, իմ կողքին է, ձեր ու մեր կողքին: Նորությունն չէ ասածս, մենք՝ հայերս ու վրացիները, հարկավոր ժամին, օրհասական պահին իրար հասել ենք, հասնում ենք և հասնելու ենք առանց կանգելու. բառերն իսկ ավելորդ են, երբ խոսում են սրտերը:

Հիշատակեմ. 1988-ի Սպիտակի երկրաշարժի ահավոր ժամին, երբ հայրը՝ մեծով ու փոքրով, հայտնվել էր փլատակներում, ո՞վ էր, որ առաջինը հասավ Հայաստան: Վրացին: Ես հիշում եմ, Թբիլիսիում արյուն տալու հերթեր էին, հերթերի մեջ վրացի պետական գործիչներ էլ կային. վրաց ազգն էր իր արյունը տալիս հայ ազգին, տալիս էր հոժար կամքով՝ ցավը սիրով վերածելով: Այն, ինչ այս պահին Մեծն Մկրտիչ Սարգսյան գրողի ծննդյան 95-ամյակի առիթով հանձնեցի թղթին, ուղղակի գրվեց և ոչ թե գրեցի: Գրելիս մենակ չէի, Մկրտիչ Սարգսյանի հոգին ներկա էր ու մասնակից: Այս անգամ ինքը խոսեց ու խոսեցրեց ինձ և ոչ թե ես իրեն: Վերստին տեսա նրան, տեսա Աստծո պատկերով և Աստծո նմանությամբ:

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՀՊՆԱԹԱՍ

Երեւան

ԿՐՈՆԱԿԱՆ

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՅՊՈՒԹՅՈՒՆ ՍԱՄՅԻՆ-ԶԱՎԱՍԽԵԹՈՒՄ

Կրոնական հարցերով պետական գործակալությունն իր ներկայացուցչությունն է բացել Սամցխե-Ջավախեթիում, որում դեռևս կաշխատի միայն դեկավար՝ պատմաբան Էլվարդ Զազաձեն:

Ներկայացուցչության բացման մասին Գործակալության դեկավար Զազա Վաչաղմաձեն տարածաշրջանի տարբեր աղանդների եւ տեղական ինքնակառավարման մարմինների ներկայացուցիչներին հայտնեց մայիսի 2-ին: Ներկայացուցչությունը կաշխատի կրոնական դավանանքների եւ կառավարության միջեւ հաղորդակցության ուղղությամբ:

Ներկայացուցչի գրասենյակը կլինի Ախալցխի վարչական շենքում: Կրոնական հարցերի պետական գործակալությունն արդեն ներկայացրել է իր ներկայացուցչությունները Քվեմո Քարթլիում եւ Աջարիայում:

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ ՏՐԱՆՍՊՈՐՏ

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԵՑ ՄՈՒՆԻՑԻՊԱԼԱՅԻՆ ՆՈՐ ԱՎՏՈՒՄՆԵՐԸ

Թբիլիսիի քաղաքապետ Կախա Կալաձեն մայրաքաղաքի բնակչությանը ներկայացրել է «Ման» (MAN) մակնիշի 10 մետր երկարությամբ մունիցիպալ ավտոբուսները:

Նոր ավտոբուսների շնորհանդեսը անցկացվեց Առաջին Հանրապետության հրապարակում: Շնորհանդեսին ներկա էր նաեւ Վրաստանի վարչապետ Մամուկա

Բախտաձեն: Թբիլիսիի քաղաքապետարանի տեղեկությամբ, այս տարի ավտոպարկին ավելացել է 90 նոր ավտոբուս: Ավտոբուսները հաշվառված է 82 ուղեւորի համար: Ավտոբուսները հարմարեցված են սահմանափակ ունակություններով անձանց:

ԱՎԱՆԴԱԿԱՆ

ՓՈՔՐ ՊԱՄԱՃԸ ՆՇԵՑ «ԾՈՒՍՈՆԸ»

Մայիսի 6-ին, Ախալցխի մունիցիպալիտետի Փոքր Պամաձ գյուղի բարձունքում, ուխտատեղում առանձնակի հանդիսավորությամբ նշեցին ժողովրդական «Ծռատոն» կոչվող տոնը:

Եկան Ախալցխի մունիցիպալիտետի գրեթե բոլոր հայկական գյուղերի պարի խմբերն ու Ախալցխի կրթամշակութային կենտրոնի սաները:

Նշենք, որ «Ծռատոնը», չնայած իր մեջ կրոնական տարրեր է պարունակում, եւ ժողովուրդը այցելում է այս կամ այն սրբատեղի, ոչ մի կապ չունի Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու օրացույցի եւ տոների հետ:

Ավելացնենք, որ Փոքր Պամաձ գյուղում տոնախմբությունն իրականություն դարձավ Ախալցխի հոգեւոր տեսուչ Հայր Հակոբ արքեպ Սահակյանի անմիջական ջանքերի շնորհիվ:

ԱՐՈՒՆԻԿ ԱՅՎԱԶՅԱՆ

Տարիներով ձեւավորված ավանդույթի համաձայն, մարդիկ տոնախմբություն են կազմակերպում: Սամցխե-Ջավախեթի եւ Ծալկայի ընդհանուր առաջնորդական փոխանորդ Տեր Մաղաքիա վարդապետ Ամիրյանը տարածաշրջանի հոգեւորականների հետ մատաղի օրհնության կարգ կատարեց: Միջոցառմանը տարբեր պարային ու երաժշտական կատարումներով հանդես

ԱԼԵՔՍԵՅ ԳԵՐԱՍԻՄՈՎ

Վրաց գիտությունը ծանր կորուստ կրեց: 83 տարեկան հասկուն վախճանվեց ճանաչված ֆիզիկոս, ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Ալեքսեյ Գերասիմովը:

Ավարտելով Թբիլիսիի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ֆակուլտետը, նա երկար տարիներ դասավանդել է բուհում, գլխավորել գիտահետազոտական ինստիտուտի լաբորատորիան:

Ծավալուն եւ բազմերանգ էր պրոֆեսոր Ալեքսեյ Գերասիմովի գիտական հետազոտությունների ոլորտը, քաղաքական-հասարակական գործունեությունը:

Երիտասարդ տարիներին եղել է Վրաստանի բասկետբոլի երիտասարդական հավաքականի անդամ, ակտիվ մասնակցություն ցուցաբերել երկրի կյանքին: 1997-2003 թվականներին նա հանդիսանում էր ազգամիջյան հարաբերությունների հարցերով Վրաստանի նախագահի օգնականը: Որպես ազգամիջյան հարաբերությունների համակարգող, նա լայն ճանաչման արժանացավ Վրաստանի ազգային փոքրամասնություններով հոծաբնակ բնակավայրերում՝ Թբիլիսիում, Բաթումիում, Ախալքալաքիում, Նինոծմինդայում, Մառնեուլիում, Բուլնիսիում, այլուր: Նա հաճախ էր մասնակցում վիրահայության կողմից երկրի տարբեր բնակավայրերում անցկացվող միջոցառումներին:

Ալեքսեյ Գերասիմովի՝ երկրի եւ Վրաստանի բնակիչների առջեւ իր պարտքը արժանապատվորեն հատուցած գիտնականի հիշատակը միշտ վառ կմնա գրան ճանաչողների սրտում:

«Վրաստան» թերթի խմբագրությունը խորապես վշտացած է Ալեքսեյ Գերասիմովի մահվան կապակցությամբ եւ իր անկեղծ ցավակցությունն է հայտնում հանգուցյալի ընտանիքին եւ հարազատներին:

ԱՍՏՈՍՅԻՆ ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԵՂՆԵՐ ԹԵՒԻՍԻՈՒՄ

Հայտնենք, որ Թբիլիսիի քաղաքապետարանի եւ մուլտ-մանկապարտեզների գործակալության «Ամառային մանկապարտեզներ» սոցիալական նախագիծն իրականացվում է 2019 թվականին եւս: Հուլիսին մայրաքաղաքում աշխատելու է 40 ամառային մանկապարտեզ, որտեղ այս ծառայությունից կօգտվի 13 000 երեխա:

«Ամառային մանկապարտեզներում գրանցվող սկսվեց մայիսի 15-ին: Գործընթացն իրականացվում է էլեկտրոնային ձևով, Թբիլիսիի մուլտ-մանկապարտեզների կառավարման գործակալության պաշտոնական կայքէջում (www.kids.org.ge):

6x6 grid with numbers 1-60 in blue cells.

Ն Ա Զ Բ Ա Ռ

ՀՈՐԻԶՈՆԱԿԱՆ. 6. Հայկական ճաշատեսակ: 8. Գերադրական աստիճան: 10. Համաշխարհային դասական ... հաշատրոյան: 11. «Ամեն ինչ ... համար»: 13. Վրացի օպերային երգիչ (տենոր) ... Մայիսուրաձե: 14. Քաղաք Հայաստանում: 16. Պետություն Աֆրիկայում: 17. Փոս: 18. Լարային-կամիթային նվագարան: 20. Ճաբոնա Ամիրեջիբի պատմական վեպը «... Թութաշխիա»: 21. Միմիայն: 22. Հապճեպ, արագ: 26. Բոց: 28. Ձոհասեղան (հեթանոսական): 31. «... արքա»: 32. Ոստիկանը ԱՄՆ-ում: 34. Քաղաք Ֆրանսիայում: 35. Հայ դերասանուհի ... Բալասանյան: 36. Լսողական զգացողություն: 38. Չառիվեր: 41. Բարակի հակամիջը: 43. Արեւմտահայ գրող, հայ առաջին վիպասանուհին ... Տյուսաբ: 45. Երկրաչափական մարմին: 48. Հոտառության օրգան: 49. Չինացած: 52. Սեխ: 53. Փշոտ բույս: 54. Լուսավորության բառի հապավում: 55. Ղազախ աշուղ: 56. Շնչառական օրգան: 57. Ջրիկ կերակուր: 58. Սարսուռ: 59. Հայաստանի մայրաքաղաքներից: 60. Դե-

նես չգործածված՝ չօգտագործված: ՈՐՊՈՒՅՆՅԱՆ. 1. Եղածը՝ չիղչել: 2. Վրաստանի թղթադրամը: 3. Հունական այբուբենի տառ: 4. Արգավանդ: 5. Լուսամուտ: 7. Չինվոր, ռազմիկ: 9. Անօրեն: 12. Չանազան նյութեր մեջը լցնելու՝ պահելու խորունկ աման: 15. Իսպանական գինի: 19. Գետ Ռուսաստանում: 23. Իրեկիցե պարամբ ստանալու թուղթ: 24. Քաղաք Իտալիայում: 25. Անգլիայի արքա Հենրի VIII-ի երկրորդ կինը եւ Եղիսաբեթ I-ի մայրը ... Բուլեյն: 27. Կախարդ: 29. Էլեկտրոնիկայի ֆիրմա: 30. Անձնական դերամուն: 32. «Չրահապատ» կենդանի: 33. Կտրում են ծնվելիս: 37. Քաղաք Սեծ Բրիտանիայում: 39. Իշխանական կարմիր վերարկու, թիկնոց: 40. Թախտի բարձիկ: 41. Լավագույն երգ: 42. Հայկական էստրադայի աստղ: 44. Ուկրաինացի խորհրդային դերասան Լեոնիդ ...: 46. Սեբեման վարելու հարմարանք: 47. Ֆիլմ: 50. Ամերիկահայ կոմպոզիտոր ... Չաքմաքչյան: 51. ... մանկապարտեզ: Կազմեց ԷԼԼԱ ԱԹԱՐԵԿՅԱՆԸ

ՆԱԽՈՐԴ ՀԱՄԱՐԻ ԽԱՉԲԱՈՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ՀՈՐԻԶՈՆԱԿԱՆ. 1. Կաքավ: 4. Քանաքար: 11. Անտարես: 13. Շվայտ: 15. Իսպանիա: 16. Բոր: 17. Նա: 19. Թվիստ: 21. Ամուլ: 24. Ախ: 25. Օդա: 27. Անի: 28. Դա: 29. Գալո: 31. Ապենինյան: 33. Իրա: 35. Կոտե: 36. Իրտիշ: 37. Երթաս: 40. Վանա: 41. Լոր: 44. Թորո: 46. Ատ: 47. Անապա: 49. Կենարար: 50. Պամիր: 51. Արիիար: 54. Պոնե: 55. Ալանի: 56. Բակուր: ՈՐՊՈՒՅՆՅԱՆ. 2. Անտունի: 3. Անրի: 5. Անաբիա: 6. Արշակունի: 7. Արաբո: 8. Աստրախան: 9. Գավիթ: 10. Ասպանդակ: 12. Ես: 14. Յո: 18. Աստորիա: 20. Վրա: 22. Մանե: 23. Լինոր: 24. Ադանա: 26. Ապոլլոն: 29. Գլինկա: 30. Լիտվա: 32. Ետ: 34. Աշնակ: 38. Թամար: 39. Սափերավի: 42. Որակ: 43. Բոպե: 44. Թագոր: 45. Անդրա: 48. Ամպեր: 50. Պեպո: 51. Այր: 52. Փոկ: 53. Բաս:

Խմբագիր՝ ՎԱՆ ԲԱՅԲՈՒՐԹՅԱՆ

Մեր հասցեն՝ Թբիլիսի 0105 Գ.Աթոնելի փ. 5 հեռ. 2990-739, 2990-774 www.vrastan.ge E-mail: vrastan.press@gmail.com

Գրանցման վկայական № 4 4 - 1439 «ԿՈԼՈՐ» հրատարակչություն

«ՎՐԱՍՏԱՆ» Тбилиси, Грузия <VRASTAN> Georgia, Tbilisi Индекс 66445